

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Факултет по класически и нови филологии

Катедра „Западни езици“

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за придобиване на научна и образователна
степен „Доктор“ по професионално направление

2.1.Филология (Общо и сравнително езиковедие - немски и
български език)

Ани Николова Колева

**Криминалните статии в българските и немските
печатни медии. Текстолингвистични и
социолингвистични аспекти**

София, 2019

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на Катедра „Западни езици“ при СУ „Св. Климент Охридски“ от 10.06.2019 г.

Дисертационният труд е написан на немски език. Общият му обем е 302 страници, от които: 263 стандартни страници основен текст, 19 стандартни страници използвана литература, 12 стандартни страници приложение.

Структура: съдържание, въведение, пет глави, приложение

Библиографски източници: 251 публикации на немски и английски език, 26 на български език, 18 интернет източници

Приложение 1: Таблица с темите и тематичните области в изследваните печатни медии

Изследванията по дисертационния труд са проведени в СУ „Св. Кл. Охридски“ и в Баварски университет във Вюрцбург „Юлий Максимилиан“

НАУЧНО ЖУРИ:

проф. д-р Антония Бучуковска (СУ)

проф. д-р Людмила Иванова (ВТУ) - научен ръководител

проф. д-р Марийка Димитрова (ВТУ)

доц. д-р Галина Павлова (СУ)

доц. д-р Майя Долапчиева (СУ)

Защитата на дисертационния труд ще се състои на...

Автореферат

Представянето на работата в автореферата следва структурата на оригиналния немски текст. Целта е да се предаде в сбита форма съдържанието на всички глави. Основните акценти са обосновка на необходимостта от изследване на конкретната проблематика, изложена е теоретичната постановка за провеждане на изследването, описани са хипотезите и моделът на изследване. Съдържанието на оригиналния текст следва електронна версия.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

0. Въведение	1
1. Теоретична база: Текстолингвистични аспекти на изследването	10
1.1. Публицистични текстове с криминална тематика. Преглед на изследвания по темата	10
1.1.1. В Германия.....	10
1.1.2. В България.....	15
1.1.3. Заключение.....	16
1.2. Текстолингвистична основа на изследването.....	17
1.2.1. Понятието <i>текст</i> в текстолингвистиката.....	17
1.2.2. Видове текст - интерпретации.....	20
1.2.3. Видове публицистични текстове във вестниците.....	26
1.2.4. Текстове с информативна функция.....	27
1.2.5. Характерни видове текст при отразяване на криминални случаи в печатните медии	32
1.3. Съставяне на модел за съпоставителен анализ	36
1.3.1. Многоаспектни модели за анализ на текст	37
1.3.2. Съпоставка на описаните модели	43
1.3.3. Представяне и обосновка за избор на модела за съпоставителен анализ на публицистични текстове с криминална тематика	45
2. Медийни и социолингвистични аспекти на изследването	48
2.1. Печатните медии като подходяща база за целите на изследването	48
2.2. За избора на емпиричния материал. Съпоставка на вестниците и медийната им среда	50
2.2.1. Медийната среда в България	50
2.2.2. Медийната среда в Германия	54
2.2.3. Емпирична основа на изследването	55
2.2.4. Заключение	61
2.3. Социолингвистични аспекти на изследването	62
2.3.1. Представяне на съдържанието	63
2.3.2. Връзката между изразните средства и текстовите функции	65
2.3.3. Специализирана лексика в анализираните текстове	69
3. Резултати от анализа на макроструктурно ниво	73
3.1. Комуникативна ситуация на публицистичните текстове с криминална тема ...	73
3.1.1. Източниците на информация	73
3.1.2. Съдържание на информацията	78
3.1.3. Представяне на информацията	80
3.1.4. Адресати	82
3.1.5. Въздействие на информацията	85
3.2. „Техническото“ оформление на текстовете в изследваните вестници	87

3.2.1.	Мястото на текстовете във вестника	88
3.2.2.	Дължина на текста	90
3.2.3.	Структура на текста. Връзка между заглавието и основния текст	91
3.2.4.	Визуална реторика. Типография и снимков материал	99
3.2.5.	Заключение	122
3.3.	Съдържателно-тематична структура	124
3.3.1.	Теми и тематични области в рамките на видовете текст хроника и разширена информация, отразяващи криминални случаи	124
3.3.2.	Разгръщането на темата в основния текст	138
3.4.	Текстови функции	158
3.4.1.	Индикатори за текстовите функции	160
3.4.2.	Функции на заглавията	161
3.4.3.	Функции на основния текст	175
4.	Резултати от анализа на микроструктурно ниво	188
4.1.	Заглавията: Функции и езикови средства	188
4.1.1.	Лексикални средства и техният принос за реализиране на комуникативната функция	189
4.1.2.	Синтактични особености и техният принос за реализиране на комуникативната функция	203
4.2.	Езикови особености на основния текст	206
4.2.1.	Използвани изразни средства с оглед описанието на участниците, фактическото положение, обстоятелствата и източниците на информация в криминалните случаи	208
4.2.2.	Стилистични средства	230
4.3.	Заключение	250
5.	Обобщение	254
	Литература	264
	Приложение 1	283

0. ВЪВЕДЕНИЕ

В уводната част на дисертационния труд се описват целта на изследването и мотивите за избора на темата.

1. Мотиви

През последните години се наблюдава засилен интерес към анализ на медиите, който се осъществява в различни посоки. От една страна са налице строго научни изследвания с различни теоретични акценти, от друга страна има стремеж към практическа приложимост на резултатите (напр. в обучението на журналисти, при измерване на обществени нагласи с оглед на основната роля на медиите в съвременното общество като ориентир при отразяване на събития и др.).

Социалните, икономическите и политическите промени водят до нови предизвикателства и промяна във визията на медиите. Това с особена сила важи за вестниците, тъй като те се опитват да се адаптират към новото време и така да функционират, че да запазят актуалността си и общественото си значение. Тези промени в последните години са свързани най-вече с оформлението, съдържанието и използваните езикови средства. Точно тези промени налагат и постоянните нови изследвания в тази област. В този контекст се вписва и настоящата работа, която се концентрира върху текстолингвистичните и социолингвистичните аспекти на криминалната хроника в пресата.

Информацията за криминални случаи става неизменна част от всяко издание на вестниците. А в обществото разпалено се дискутира как точно се представят криминалните новини. Някоя друга тематика на вестника не предизвиква

такова внимание в обществото, затова мотивите за избора на темата могат да се обобщят по следния начин:

- Темата „криминалност“, за съжаление, играе все по-значителна роля в днешното общество във връзка с нарастващата престъпност;
- Темата представлява интерес не само за гражданите, но и за политиците и управляващите, тъй като защитата на живота и собствеността на гражданите е една от основните задачи на държавата и важен фактор, който определя това те, гражданите да се чувстват физически и психически комфортно (срв. Брингс 2008);
- При криминалната хроника става дума за теми със социална значимост, които чрез вестника могат да достигнат до голям кръг от хора и да им повлияят по определен начин;
- В личния живот на всеки човек темата „криминалност“ и отразяването на такива случаи и деяния може да окаже влияние при вземане на решения или да предизвика реакция, заемане на гражданска позиция, например по отношение на превантивни или наказателни мерки срещу определено деяние;
- Начинът на представяне на криминалните новини, т.е. комплексността от вербални и невербални средства, е изключително важна за възприемането на този вид текст;
- Този вид текст не е бил активно в обсега на внимание от страна на езиковедите;
- Съпоставителен анализ на този вид текст не е правен все още.

2. Цел на изследването

Основна цел на представения труд е да покаже приликите и разликите в криминалната хроника¹ в българската и немската печатна преса. Анализираният корпус е от съвременни текстове, публикувани през последните три години (2016; 2017; 2018) във вестниците „24 часа“, „Стандарт“, „Телеграф“; „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ (FAZ), „Süddeutsche Zeitung“ (SZ) и „Bild-Zeitung“, издавани съответно в България и Германия. Подбрани са медии както като представители на сериозната преса, така и като представители на булевардната (таблоидна) преса („Телеграф“ и „Bild-Zeitung“). От всеки вестник са изследвани 200 статии, а общият брой на статиите е 1 200. За по-лесно онагледяване на илюстративния материал от оригиналния текст те са представени със сигнатура, която включва името и датата на вестника, както и страницата на материала.

Този вид текст е подходящ за контрастивно изследване с оглед на комплексността му, тъй като, от една страна, в рамките на една езикова общност той има определени езикови характеристики, но от друга страна, има и характеристики, които са свързани с реализирането на макроструктурата на текста и използването на снимков материал (срв. Люгер/Ленк 2008:17). Втората важна причина за избора е, че отделните текстове са част от социално значима комуникация, на базата на която може да се проследи и в диахронен план развитието на определен вид текст.

Предмет на настоящото изследване са текстове в посочените български и немски медии, тематизиращи криминални деяния.

¹ С „криминална хроника“ на български език се обобщават тук различните текстове, съобщаващи за или описващи криминални деяния в печатните медии. В по-нататъшното изследване понятието *хроника* се счита за вид текст. База за това е понятието на немски език *Meldung*.

Обект на анализ в настоящата работа са двата характерни вида текст, отразяващи криминалните случаи – **хроника (Meldung)** и **разширена информация (Bericht)**, с тяхната структура, използвани вербални, невербални и типографски средства и връзката с реализирани комуникативни функции и очаквано въздействие върху читателите.

Целта на настоящата работа е да установи прилики и разлики при отразяване на криминалните деяния в качествената и в булевардната преса в две различни общности и чрез установяване на използваните средства да се посочат механизмите на въздействие на тези текстове.

За постигането на тази цел е необходимо решаването на следните задачи:

1. Проучване и представяне на направените досега изследвания по темата в България и Германия;
2. Открояване на особеностите на двата вида текст *хроника* и *разширена информация*, чрез които и в двете медийни среди се представят криминалните новини;
3. Съставяне на модел за анализ, който да служи като *tertium comparationis* и основа за изследването;
4. Събиране и селекция на емпиричния материал с цел илюстрация на характеристики на разглежданите текстове;
5. Анализ на текстовете на базата на модела за изследване и съпоставка на използваните средства за създаване на текста и за реализиране на неговата функция;
6. Обобщаване на получените резултати.

В изследването са заложили следните хипотези:

- 1. По отношение на вида текст:**

- Криминалната информация се отразява в няколко вида текст;
- Тези видове текст са подчинени принципно на същите норми, важащи за останалите видове медийни текстове, но образуват специфична група, най-вече заради представената в тях информация.

2. По отношение на използваните средства:

- В информиращите видове текст, към които спадат и тук изследваните, езикът на автора не е определящ; водеща е медийната езикова политика;
- В зависимост от темите в текстовете се използват специфични езикови и визуализиращи средства;
- Текстовете в рубриката „криминална хроника“ имат различна езикова реализация в немскоезичната медийна среда: висок стил в качествената преса и използване на експресивни средства в булевардната преса, докато в българската медийна среда такава голяма разлика не се забелязва или не е така очевидна;
- Очаква се при изследването да се установи наличие на термини, но и на експресивна и оценъчна лексика, както и на лексика с емоционален заряд. Всичко това се обуславя от темите, от представянето на криминалните събития и от желанието за подробно описание на случилото се;
- Предполага се доминиране на заглавия, които са интересни и дори загадъчни, а по-малко ще бъдат чисто информативните.

3. По отношение на комплексността от вербални и невербални средства:

- Тази комплексност влияе цялостно и помага при реализирането на функциите на текста;
- Съчетанието на вербални и невербални средства влияе върху възприемането на конкретните текстове от читателите.

Методите, които са подходящи за изпълнение на целите и анализирането на текстове, са: анализ на статистически данни, контрастивен анализ на текстовете и дескриптивност (описание на получените резултати).

Емпиричната база, както и по-горе бе споменато, са три български и три немскоезични вестника, които имат дълга история на съществуване и в двете държави и дори във времето на пренасищане на медийния пазар от издания са запазили своето място.

Първа глава е отправна точка за анализа. Текстолингвистичният акцент включва три основни момента: преглед на досега направените по темата изследвания в България и Германия; описание на двата основни вида текст, чрез които се поднася криминалната информация (*хроника* и *разширена информация*) и формиране на модела за изследване за сравнителен анализ.

Във втора глава се представят медийни и социолингвистични аспекти на изследването. Прави се кратко описание на изследваните вестници, тъй като тяхното водещо място и роля в медийната среда на двете страни са решаващи при подбора им за изследването. Представят се социолингвистичните параметри на изследването, като се набляга на връзката между тематика, функции на текста и използваните езикови средства на различни нива: лексикални, стилистични и морфосинтактични.

В трета глава се описват резултатите от изследването, по-конкретно по отношение на макроструктурата, като важните аспекти са: мястото на текстовете в медийната комуникация, външното им оформление, съдържателно-тематичната им структура и функции.

В четвърта глава се представят езиковите особености на изследваните текстове на ниво микроструктура. При това заглавията са анализирани

отделно, тъй като те изискват прецизиране поради важната им роля, описана при съставяне на модела за анализ.

В края на работата се обобщава направеният анализ и се представят цитираните източници, които са на немски, български и английски език. Освен печатни издания са използвани и публикации в интернет.

ГЛАВА ПЪРВА

1.1. Текстолингвистични аспекти на изследването

В началото на първа глава е направен преглед на публикувани до този момент изследвания върху публицистични текстове с криминална тематика в България и в Германия. Представените разработки показват, че тази тематика и този вид текст са по-подробно представени в немскоезичната литература, отколкото в българската. Известни са публикации в Германия на няколко автори: Шваке (1983), Дервайн (1995), Обермюлер/Гош (1995), Бауман (2000), Кеплингер (2000), Хубер (2012). Вижда се, че тази тема представлява интерес, но основно тя е обследвана от гледна точка на това, колко често са публикувани такива статии, как се описват жертвата и престъпникът, доколко достоверна е представената информация, т.е. доминиращият аспект е съдържанието. След направена библиографска справка в Националната библиотека в България се оказва, че тази тематика и този текстов вид са изключително слабо застъпени. Една разработка на Д. Найденов (1995) в сп. „Култура“ описва отношението на журналистите към криминалната тематика. Д. Даскалова (2002) представя основни параметри на модалността в криминалната хроника, като излага най-често срещаните модели при изграждането на модална рамка в текстовете от криминалната хроника. Изводът е, че тази тема и този вид текст не са

комплексно изследвани нито в България, нито в Германия, а контрастивен анализ липсва в езиковедската литература.

В подглава **1.2.** се описва текстолингвистичната основа на изследването с акцент върху понятието *текст*. То се разглежда от няколко аспекта, които са важни за извършвания анализ. Интердисциплинарният подход към текста е неизбежен, тъй като той е свързан и с други ключови дисциплини: литературознание, публицистика, социолингвистика, право и т.н. Разбира се, много е трудно да се намери универсална дефиниция. Текстът се разглежда от два ракурса: като езикова система и като средство за комуникация. Той съществува в определена ситуация и в основата е неговата комуникативна функция (срв. Бринкер 2014:15). Интерпретацията на текста като средство за комуникация е водеща при извършения анализ (срв. Хофман 2017: 11). Реализирането на комуникативната функция се осъществява в симбиозата на структурни, езикови и неезикови средства (срв. Иванова 2016: 9). По-нататък в подглава **1.2.2** се въвежда понятието *вид текст*, като се набляга на това, че не може да се даде универсално определение и лингвистиката го доказва с множеството разработки по тази тема (срв. Хайнеман 2000:12; Бринкер 2014:135; Ермерт 1979:41; Богранд/Дреслер 1981:190, Лукс 1981:31).

В следващата подглава **1.2.3** се дискутират видовете текст в пресата. Тук е включена и класификацията на Люгер (1995), който разделя текстовете в ежедневната преса на пет типа: текст с акцент върху информацията, текст с акцент върху формиране на мнение, подбудителен текст, инструктивно-указателен текст и текст с ориентация към контакт. Използват се наименованията: кратко съобщение (*Meldung*), твърда новина (*harte Nachricht*), мека новина (*weiche Nachricht*), сведение, информация (*Bericht*), репортаж (*Reportage*), като се описват информиращите текстове с техните представители

(хроника, новина, разширена информация, репортаж). В 1.2.4 детайлно се описват характерните видове текст, с които се представят криминалните събития във вестниците, а именно: **хроника** и **разширена информация**, като те биват онагледени с примери. В подглава 1.3. е разработен моделът за изследване на текстовете. Той се опира на три подходящи за целта на изследването модела: Първи е моделът на Бринкер (2014), който разглежда текста, като се съобразява с най-важните му характеристики: тематични и граматични особености, комуникативната му функция, които дават отражение при съставянето на текста и при неговото възприемане, а анализът се извършва „отвън навътре“. Следващият модел е на Лаге-Мюлер (1995), която, описвайки стандартизиран вид текст (съобщенията във вестниците за смърт), го третира като комплексно явление и се спира на използваните невербални средства, на типичната структура, на функциите и на езиковите и стилистичните особености. Третият модел, включен в анализа, е на Бахман-Щайн и е също един цялостен модел, при който текстовият анализ се извършва „отвън навътре“. Трите описани в работата модела са подложени на съпоставителен анализ и на тяхната основа е съставен модел, с който се изследват текстовете от интересувания ни сегмент:

<p align="center">Модел за изследване на текстовете <i>хроника и разширена информация</i> с криминална тематика в печатните медии</p>
--

<p>1. Текстът в неговата комуникативна ситуация</p>
--

• Реализиране на криминалната хроника• Теми – Участници в комуникацията – Представяне на информацията - Въздействие

<p>2. Екстралингвистични характеристики:</p>

• Позициониране на текстовете във вестника

- Размер/Обем на текста
- Структура. Връзка между заглавието и основния текст
- Визуална реторика: Типография и снимков материал

3. Съдържателно-тематична структура:

- Теми
- Разгръщане на темите

4. Функции на текста

- Функции на заглавията
- Функции на основния текст

5. Езикова реализация

- Езикови особености на заглавията
- Езикови особености на основния текст

Следва да се отбележи също така, че при описание на комуникативната ситуация се използва комуникационният модел на Х. Ласуел, който съдържа следните параметри:

**Кой → казва Какво → по какъв Канал → на Кого → с какво
Въздействие**

Още един важен момент при представянето на модела за изследване е отделното тематизиране на заглавията. Причина за това е, че те играят основна роля при изграждането, възприемането и влиянието на текстовете, тъй като са първият елемент, с който читателят влиза в контакт. Те служат и за тематичен ориентир, за да може читателската аудитория да подбере темите, които я интересуват. Затова и заглавията се анализират отделно на следните нива:

- екстралингвистични характеристики
- функции
- езикови особености

ГЛАВА ВТОРА

Глава втора е посветена на специфичните медийни и социолингвистични аспекти на темата. В началото се експлицира защо текстове от печатните медии са особено подходящи за анализиране. Една от основните причини е, че става дума за текстове, които остават непроменени, а представянето на една новина може да се проследи например в няколко поредни издания. Могат да се анализират обществени, икономически и политически процеси, както и езикът на медиите, защото тези публикации остават непроменени, за разлика от експандиращите онлайн източници. Подбраните вестници имат голяма читателска аудитория и отразяват възможно най-обективно събитията. Затова могат да се обобщят три причини за избора на изследваните български и немскоезични вестници:

1. За пълен анализ е необходимо включването на вестници от различен тип;
2. Тиражът им трябва да подсказва в действителност, че имат широк кръг читатели;
3. Търси се актуалността в тематиката, затова са избрани издания от 2016 до 2018 година.

В раздел **2.2.** от тази глава се представя описание на медийната среда в България и в Германия. Информацията за създаването и развитието на шестте изследвани вестника е необходима като доказателство за важната роля на тези вестници в социален план в съответните общности. Те имат дълга история и са

преминали през различни етапи. Ето защо могат да служат като основа и представителна извадка за анализиране на текстове. Тук следва да се отбележи, че българските вестници „24 часа“ и „Стандарт“ са по-скоро хибридни (срв. Спасов 2004:58), т.е. те не могат да бъдат на 100 процента причислени към сериозната преса. Оказва, че на българския вестникарски пазар няма типичен представител на сериозната преса. В заключение към тази част може да се каже, че текстовете на вестниците представят на своите читатели актуални теми за дискусия, тези текстове изпълняват определени цели, които могат да бъдат осъществени чрез езикови и неезикови средства.

Подглава **2.3.** е посветена на социолингвистичните аспекти на изследването, на използваните средства за представяне на информацията. Сериозен интерес представляват начините за описание на престъпника, жертвата и самото деяние. Освен това тук се анализират още и най-често публикуваните теми от криминалната хроника, социалната функция на текстовете, комплексното представяне от вестниците.

В подглавата **2.3.2** се търси връзката между функциите на текста и изразните средства, като се тематизират основните функции (информираща, апелативна и персуасивна) според комуникативно-функционалната трактовка на Бринкер (срв. Бринкер 2014: 105).

Важен аспект от социолингвистичната проблематика е наличието на специализирана лексика в разглежданите текстове. В тази връзка се поставят следните въпроси:

- Кога се появява специализирана лексика в криминалната хроника;
- Коя специализирана лексика играе важна роля;
- Каква е функцията на този вид лексика в криминалната хроника.

Могат да се направят няколко предположения за нейното използване в този вид текст, а именно:

1. Авторът на текста има за цел да покаже, че познава определена специализирана област;
2. Авторът може да покаже как хората от определена професионална група комуникират помежду си;
3. Авторът иска да има по-добър контакт с читателите;
4. Авторът се стреми към прецизност, неутралност и обективност.

Използването на този вид лексика и по-точно нейният обем зависят от това как авторът иска да общува със своите читатели. В този вид текст би трябвало тя да бъде умерено използвана и да бъде разбираема за широкия читателски кръг.

ГЛАВА ТРЕТА

В трета глава от дисертацията се осъществява същинският анализ на текстовете от корпуса според предложени модел за анализ.

В началото се представя комуникативната ситуация, в която се реализират текстовете. Нейните параметри са зададени с формулата на Ласуел:

**Кой → казва Какво → по какъв Канал → на Кого → с какво
Въздействие**

Отговорите на тези въпроси се дават в последователността на задаването им:

Кой предоставя информацията?

Във вестниците се публикува информация, която бива набавяна от различни източници: от една страна, това могат да бъдат държавни органи като пресслужбите на прокуратурата, полицията, които са си извоювали позицията

на сигурен и достоверен източник, чиято информация не се подлага на съмнение. От друга страна, информация се получава от информационни агенции (местни и международни). Самите журналисти също са носители на информация. Позоваването на други медии е характерно повече за българските медии, немскоезичните имат много добре изградена мрежа от кореспонденти и набавят информацията си самостоятелно.

Какво се съобщава?

Новините за извършени престъпления, които достигат до читателите, често подлежат на процес на селектиране, т.е. филтрирането на информация води до това, определени деяния да се представят на преден план, а за други да се съобщава по-пестеливо (срв. Бауман 2000: 39). Тук трябва да отбележим още, че и читателят селектира коя криминална информация ще прочете. За това и селектирането от двете страни, от страна на автора и от страна на читателя като участници в процеса на комуникация, трябва да се има предвид.

Може да се обобщи, че и в българската, и в немската преса има няколко основни видове информация. Особено внимание се обръща на информацията за:

- действията на извършителя;
- информацията за жертвите (особено, ако те са популярни личности);
- събития, които са особено драматични и неочаквани;
- събития, които имат негативни последици.

По какъв канал се представя информацията?

Медийните текстове служат за комуникация между автора на текста и читателите. Каналът, по който реципиентите получават информацията, е визуален, а комуникацията е асиметрична. Обратната връзка е ограничена.

Цели се не само информирани, а провокиране на интерес у читателската аудитория. Два компонента при представянето на информацията играят важна роля: текстът и невербалната част на съобщението.

На кого се съобщава нещо?

Трудно може да се определи читателският кръг на статиите с криминална тематика, защото той не се състои от еднородна маса. Различията са по възраст, образование, етническа принадлежност и културни интереси. Това може би е и причината в изследваните немскоезични вестници да няма обособена рубрика само за криминални новини.

Какъв ефект предизвикват криминалните новини?

Ехото, което оставят криминалните деяния в обществото, е със социална значимост и ако престъпността се приеме като поведение, което излиза извън нормата, тогава отразяването му може да има възпитателен характер. За това е важно в каква медийна среда се реализира текстът, защото тя допринася за ефекта и емоциите, които той предизвиква. За въздействието върху читателите може да се съди индиректно, на базата на пресупонираната авторова интенция.

В подраздел **3.2.** се анализират екстралингвистичните особености, касаещи „техническото“ реализиране на текста: позиционирането му във вестника, обема, типографията и съотношението текст-снимков материал. Въпреки че тези аспекти нямат основно място при текстолингвистичното описание на вида текст, те играят важна роля при процеса на рецепция на информацията и чрез това техническо оформление могат да бъдат причислени към определен вид текст, тъй като текстовете от един вид имат характерно графично и снимково оформление (срв. Зандиг 1996:362).

В тази част се описват следните параметри:

- мястото на текстовете във вестника;
- обемът им;
- структурата им и връзката заглавие - основен текст;
- типографски особености;
- снимков материал.

От направения анализ се установи, че в немските вестници информацията за криминалните деяния няма точно определено място, за разлика от българските. Само при българския вестник „Телеграф“ тези новини могат да бъдат намерени всеки път на различни страници.

Дължината на текстовете обикновено е съобразена с изискванията на редакцията и от направения анализ се вижда, че няма голяма разлика в дължината на текстовете на хрониката, като само *Süddeutsche Zeitung* тендира към по-дълга хроника. Дължината и мястото на текста са индикатори и за важноста на самата новина.

Средна дължина на текстовете (брой думи)	FAZ	SZ	Bild	24 часа	Стандарт	Телеграф
Хроника	69	101	61	75	79	84
Разширена информация	638	1113	458	996	897	998

Структурата на текста влиза в рамките на екстралингвистичните особености и традиционно включва заглавие, форшпан и основен текст. Първоначалното внимание се фокусира в заглавието, защото то е много повече от средство, което формално отделя основния текст. При хрониката и в българската, и в

немската преса се наблюдават кратки и ясни заглавия в структурно отношение, като заглавието в повечето случаи е с удебелен шрифт. След анализиране на разширената информация във вестниците става ясно, че заглавията рядко имат пълна структура, т.е освен заглавието и да има и други части към него, като най-често се среща заглавие и подзаглавие. Освен това немските вестници все повече се отказват от форшпан. Немските *FAZ* и *Bild-Zeitung* залагат на подзаглавия от едно изречение, докато *SZ* на подзаглавия с две и повече изречения. При криминалната хроника в българските вестници се наблюдава честа поява и на форшпан, което е характерно по принцип за по-дълги текстове като разширената информация. Заглавията на вестник *24 часа* са съставени от няколко части, като те служат като елемент, който указва определена информация. *Телеграф* също има доста „богати“ заглавия, които специфицират информацията.

Заглавията могат да бъдат свързани тематично с част от текста или да имат „собствен живот“. При това се открояват следните видове заглавия:

1. Заглавия-резюме на дадено събитие

Решетки за 4-ма цигани, били полицаи (24 часа; 10.08.2016, стр.6)

Старица загина при пожар (Стандарт; 27.09.2016, стр.6)

2. Заглавия с точни данни по отношение на съдържанието

Крадци по двойки на плажа - един се къпе, друг – обира (24 часа; 12.08.2016, стр.6)

Проверяват всички сделки на эксгубернатора на София (Стандарт; 18.09.2016,стр.6)

Жестоко друсан се гони с 15 патрулки, ранява ченге (Телеграф; 22.05.2018,стр.32)

3. Заглавия като въпрос, чийто отговор се намира в текста

² Билд;8.03.2018,стр.6

4. Заглавия, представящи сензационна информация

Търсят смел прокурор за бияч на пътя (Стандарт; 4.08.2016, стр.6)

Военен закла полицай заради жена (Телеграф; 22.05.2018,стр.32)

На визуалната реторика, включваща типография и снимков материал, е посветена подглава **3.2.4**. Тези средства илюстрират многообразието от възможности за оформяне на текстовете. След дефиниране на понятието типография се обръща внимание на нейната важна роля при възприемането на текста, защото това е първото, с което се сблъсква читателят, когато се насочи към даден текст. Типографските особености са свързани най-вече със заглавията и по-малко с основния текст, което важи най-вече за сериозната немска преса, която много „скромно“ оформя основния си текст. Не така изглеждат нещата при българските вестници и немския булеварден вестник *Билд*. Ето няколко примера, които илюстрират типографията на заглавията и на основия текст:

ЕМВРИ 2017 г.

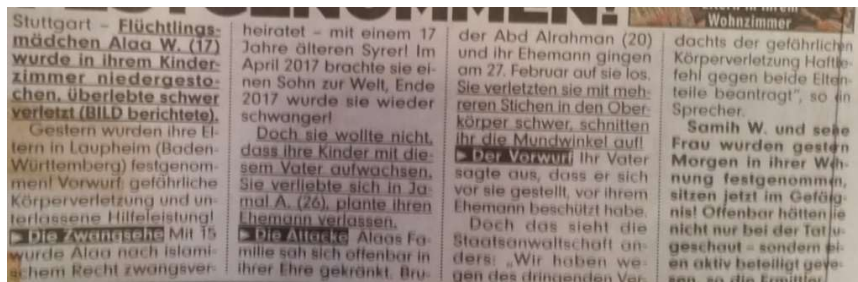
Наркоман наръга 17-годишна два пъти с *нож в корема*, ревнувал я

24 часа; 6.11.2017, стр.7

² Какво иска куриерът на Хермес с футболните обувки? (превод: А.К)

МАСКИРАН ОБИРА КАЗИНО, ГЪРМИ ПО КРУШИЕ

Телеграф 25.05.2018, стр.40

Билд; 29.03.2018,стр.6

Двойна смърт в неделя по обед потресе петричкото с. Капатово.

Бившият полицай Георги Тимов-Сърцето простреля съседа си Илия Шкалов, рани жена му и малко след това се гръмна в главата. Сигнал за трагедията е подаден в полицията в 12,49 ч.

Семействата на Шка-

БИВШ ПОЛИ

Синът на убития Илия Шкалов чака пред

24 часа; 6.11.2017,стр.7

От изложеното могат да се направят следните заключения:

- Типографията оптически разделя текста, за да насочи вниманието на читателя към даден аспект;
- Типографските средства като лейаут или особеното оформление на заглавията или на основния текст имат съпътстваща функция за текста, но играят важна роля при неговото възприемане;

- Подчертаването на определена информация с типографски средства насочва към важно съдържание от текста и улеснява концентрацията върху важната информация;
- Типографията насочва към намеренията на автора при публикуване на дадения текст;
- За немската сериозна преса не са типични големите и удебелени заглавия, не се използват и специални средства за оформяне на текста. В сравнение с това в българските вестници *24 часа* и *Стандарт*, използваните типографски средства винаги са свързани с обществената значимост на новината;
- Булевардната преса дава приоритет на сензацията, затова и тук се използват всякакъв вид типографски средства, за да се привлече вниманието на читателя, както в *Билд*, така и в *Телеграф*.
- Разликата при типографското оформление между сериозната и булевардната преса зависи най-вече от това, кой аспект от новината авторът иска да представи на преден план.

Освен типографските средства снимковият материал играе също ключова роля при представянето на дадена новина и в днешно време без него е немислимо предаването на информация. Свикнали сме голяма част от новините, които четем днес, да са допълнени от снимки или графики, затова считам, че и при криминалната хроника те са неизбежна част от цялостната информация. В тази част на работата се описват основни функции на визуализацията чрез снимков материал: описателна, доказателствена и агитираща функция, за да се прочете текстът. Снимката може да има и документален характер, т.е да се види от нея, че определено криминално деяние се е извършило или даден инцидент в действителност се е случил. Редакциите на вестниците използват

допълнителния снимков материал, за да въздействат емоционално на читателите и да ги улеснят при ориентирането им в потока на информация. Едно е сигурно: въпреки бързото развитие на печатните медии текстът не може да бъде заменен просто така от снимков материал, но чрез снимките възниква нова форма на комуникация (Бухер 2004: 35-36).

В подраздел **3.3** се анализира съдържателно-тематичната структура на текстовете. Основният акцент пада върху различните тематични акценти на криминалната информация, количествените данни показват значителни съвпадения между българската и немската преса в това отношение. Очаквано, и в българската, и в германската преса доминират публикации за криминални събития от страната, отколкото за случили се такива в чужбина. Съотнасянето на текста към определена тематика се осъществява най-често посредством заглавията:

- чрез директно назоваване на темата в заглавието;
- чрез дешифриране на темата от страна на читателя с помощта на ключови думи.

В по-редки случаи на читателя се предоставя възможността сам да реши към коя тема да отнесе текста (така напр. при някои заглавия се залага на „загадки“ с цел привличане на внимание към целия текст). Това се постига и с помощта на заглавия, които въпреки сериозната тематика на изследваните текстове, съдържат и развлекателен момент, като например:

Стандарт;17.09.2016, стр.6

Във вестниците се демонстрира широк спектър от криминални теми, които отразяват социалната действителност, но и действащите в момента нагласи на обществото. Вижда се, че текстовете не изпълняват само и единствено информативна функция, те могат да въздействат и дори да забавляват читателите.

Развитието на темата в основния текст се проследява, като се опираме на дефиницията на Бринкер (2014: 57) и неговите четири форми на тематично разгръщане:

- описателна;
- наративна;
- обяснителна;
- аргументативна.

Тези форми на разгръщане на темата варират според използваните езикови средства и според функцията на текста могат да бъдат интерпретирани по различен начин. При това те обхващат основни езикови нива, като лексикалното и синтактичното ниво.

За текстовете на криминалната хроника анализът показва, че типичните форми за разгръщане на темите са описателната (deskriptiv) и наративната (narrativ), а много често характерна за този вид текст е описателно-наративната(narrative-

deskriptiv) форма. Именно чрез тях се описват жертвата, извършителят, криминалното събитие и свидетелите.

Като основен извод от тази подглава се откроява обстоятелството, че криминалните теми в немската преса не са толкова широкоспектърни както в българската. Структурните особености на текста, който описва криминалното деяние, зависят от информацията, засягаща главните действащи лица: престъпник и жертва. Информацията за тях е с различна степен на изчерпателност и това може да доведе до последващи статии за един от двамата. Забелязва се от изследваните текстове, че ако информацията за криминалното деяние е съобщена от правна институция, то се обръща повече внимание на извършителя.

Част 3.4. от работата анализира функциите на текста. Отделно се разглеждат тези на заглавията и тези на основния текст. Текстовите функции се разглеждат в светлината на комуниктивно-функционалния аспект (срв. Бринкер 2014: 105). Основните функции на вида текст „криминална хроника“ са:

- Информираща функция;
- Персуасивна функция;
- Апелативна функция.

Богатата палитра от заглавия с криминална тематика, подкрепена от разнообразни типографски средства, позволява да се открият три групи заглавия с определени функции: тематични заглавия, заглавия загадки и заглавия цитати (срв. Бургер/Люгинбюл 2014: 152). Доминиращата функция при тематичните заглавия е информиращата, докато при останалите две групи се преплитат персуасивната и апелативната функция.

С помощта на илюстративни примери се демонстрира тясната връзка на информиращата функция с използваните изразни средства, насочени към ясно представяне на информацията и достоверност.

Втората важна функция на изследваните текстове е персуасивността, която често се реализира с употребата на интензивиращи прилагателни имена или наречия, които въздействат върху емоциите на читателите, срв:

Огнена вендета в Монтана (24 часа; 22.08.2016, стр.6)

Опасен изнасилвач избяга от затвора (Телеграф; 22.06.2018, стр.40)

В рамките на тази функция може да се въздейства манипулативно върху общественото мнение и да се предизвикат негативни емоции:

„*Ausländer prägen organisierte Kriminalität*“ (FAZ; 13.Juli, 2017, стр. 4)³

Въздействието върху общественото мнение се осъществява в случаи, при които:

- се засягат теми като морално и неморално, добро и лошо:

Нападнаха старица за 3 лева (Телеграф; 9.05.2018, стр.10)

- обществеността се информира за ефикасността от работата на институциите:

2-ма издирвани са открити при акция (24 часа; 10.09.2016, стр. 6)

- читателите се информират за съдебни решения:

Съдът отстрани кмета на Перуцица (Стандарт; 27.09.2016, стр.6)

³ Чужденците са лицето на организираната престъпност (превод: А.К.).

- се тематизира недостатъчната ефективност на съдебната система, което може да доведе до по-нататъшни криминални деяния:

Борислав, помлял дете с колело, с 3 присъди (Телеграф; 12.05.2018,стр.4)

- се дава информация за прекалено леки присъди или поне такова внушение се прави на читателя:

Пожалиха изверг, изнасилил момиче (Телеграф; 20.06.2018, стр.3)

- се информира за корупция на полицейски служители:

Двама полицаи в ареста заради 10 лева рушвет (Стандарт; 30.09.2016, стр.6)

Третата важна функция е апелативната, чрез която авторът на текста се опитва да повлияе върху действията или мнението на читателската аудитория. Тя е трудно различима от персуасивната функция и се открива в примери като следните:

МВР издирва 1126 осъдени престъпници (Телеграф; 29.05.2018,стр. 4)

Звънете на 112, ако видите изтупани непознати (Телеграф; 21.06.2018, стр.6)

Проведеният анализ позволява следните изводи относно функциите на заглавията:

- Заглавията въвеждат в темата, отправят послания и привличат читателите;
- Отделните вестници имат свой стил при формиране на заглавията;
- Експресивността е характерно средство за булевардната преса, която се постига както с типографски, така и с езикови средства;
- Чрез езика на медиите и съответно на заглавията могат да се проследят културни различия. В тази връзка анализът показва, че сериозната немска преса не представя сензационни заглавия или такива, в които има

оценъчни елементи. А българската преса (представена от *24 часа* и *Стандарт*) клони към експресивно информиране за криминалните случаи. Дори и сериозността на темите не е достатъчна причина за българската преса да представя събитията обективно и по същество.

- Що се отнася до функциите, може да се обобщи, че основната е информиращата, а персуасивната и апелативната са с допълваща роля, показвайки отношението на автора респ. на медията към определено криминално деяние.

При анализа на функциите на основния текст са подбрани три основни теми, които са характерни за всички изследвани вестници: катастрофи, грабежи и убийства. Анализът показва, че същите функции, които са характерни за заглавията, са характерни и за основния текст. Сериозната немска преса очаквано представя информацията обективно и по стандарта на съответния жанр, т.е. почти без експресивни изрази или такива, които дават оценка за събитието или участниците в него, докато в българската преса и в немската булевардна преса има повече признаци на емоционален и експресивен език.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Докато в третата глава са тематизирани макроструктурни особености на разглежданите текстове, в тази глава вниманието е насочено към езиковите особености, т.е. анализът се извършва на микроструктурно ниво.

Подходът и тук е разделно представяне на спецификите на заглавията и на основния текст. Краткият преглед на езиковия анализ на заглавията до този момент на базата на български и немски публикации показва, че те представляват сериозен интерес за езиковедите.

В подраздел **4.1.1.**, на базата на статистически данни за най-използваните части на речта в заглавията, се установява, че преобладава стегнат изказ, който цели да насочи вниманието на читателя към важната информация. Това е характерно за изследваните немски текстове. По-разчупен е стилът в заглавията в българската преса. Особено впечатление прави по-големият брой прилагателни тук, който е обясним освен със стремежа за влияние върху аудиторията и с това, че българските вестници *24 часа* и *Стандарт* се позиционират между сериозната и булевардната преса.

На лексикално ниво може да се открие разговорна и дори жаргонна лексика, много по-рядко в немската сериозна преса и в изобилие в българската.

Батката, ругал водач на рейс, е свободен (24 часа; 7.10.2016, стр.6)

Мъж се гръмна напред площад (Стандарт; 18.03.2017, стр.6)

Спинаха кило злато в румънски автомобил (Стандарт; 23.03.2017,стр..6)

Пиян с джип помля 8 коли (Телеграф; 16.06.2018, стр. 4)

Джигит, сгазил дете, излиза предсрочно (Телеграф; 23.02.2018, стр..5)

Що се отнася до специализираната лексика в заглавията (основно от правната сфера), тя се среща, но доста оскъдно:

Рецидивист граби и изнасилва жена 9 дни след като излиза от затвора (24 часа; 2.12.2016,стр.6)

Условни присъди за блудство с дете (24 часа; 09.01.2017, стр..6)

С по-оскъдната употреба на специализирана лексика авторите целят да не отблъснат или предизвикат страх у читателя или пък да предизвикат неразбиране на текста. От друга страна, употребата им допринася за доверие относно достоверността на информацията.

Интересен момент е наблюдението, че при анализа на емпиричния материал са открити изключително малко английски думи, които в други тематични сфери се срещат значително по-често.

Друга особеност, характерна за българските заглавия, е честата употреба на собствени имена и прякори:

Магарето на съд за зърнен рекет (Стандарт; 11.08.2017, стр.6)

Арестуваха Шумахера след скандал на пътя (Стандарт; 11.03.2017, стр.6)

Оправдаха Йоско Костинбродския и Богъовеца за стрелбата по Киро Японеца (24 часа; 9.07.2017, стр.4)

Преместиха Драгановеца от германски затвор в Бобов дол (24 часа; 9.07.2017, стр..4)

В сравнение с българската преса в немската има много малко собствени имена и никави прякори.

Използването на лични имена или прякори зависи на първо място от политиката на самия вестник и след това от известността на извършителя.

Натоварени с определени значения са и използваните словообразователни модели (сложни думи), оказионализмите и съкращенията:

1) Сложни думи (с интензивиращо значение):

Riesenbetrug gestoppt⁴ (SZ; 2.12.2017 стр.19)

10 българи в мегаканал за трафик на цигари (24 часа; 31.03.2017, стр.8)

2) Оказионализми (с цел езикова икономия и постигане на разговорност):

Handtaschen-Diebe überfahren Mann⁵ (Билсд; 12.03.2018, стр.6)

Автомеле блокира пътя за морето (Стандарт; 01.08.2016, S.6)

⁴ Спряна е голяма измама (превод – А.К.).

⁵ Крадци на чанти прегазват мъж (превод – А.К.)

Топизмамникът Албенко стана погребален агент (Телеграф; 9.05.2018, стр.7)

3) Съкращения (с цел икономия, на базата на предполагаема познатост на значението):

IS⁶ bekennt sich zu Angriff auf Polizisten in Moskau (FAZ; 20.08.2016, стр.5)

Интернет педофил задържан от ГДБОП⁷ (24 часа; 27.04.2017, стр.6)

В заглавията и на двата типа вестници и на двата езика се натъкваме на цитати, т.е. цялото заглавие е цитат:

DAH,EBE,ED,FS,FFB,München Ost,München Süd,München West,München Zentrum,M-Nord,M-Süd,ST/

„Ich schäme mich“

Angeklagter gesteht, eine schlafende Touristin in ihrem Zelt vergewaltigt haben 8

(SZ; 21.11.2017, стр.4)

(24 часа; 24.09.2016, стр.6)

Телеграф: 6.01.2018, стр.7

➤ За възприемането на заглавията от читателя комуникативните и когнитивните аспекти играят важна роля. Ако читателят няма

⁶ Islamischer Staat (Ислямска държава) (превод – А.К.).

⁷ Главна дирекция за борба с организираната престъпност (vgl. <http://www.gdbop.bg/bg/4zv>)

⁸ „Срамувам се“ (превод – А.К.).

предварителна информация за криминалното деяние или за определена ситуация, заглавието може да остане неразбрано и да не си изпълни целта.

- Редакциите на немските вестници използват повече номинални фрази, при което се използват повече съществителни имена. Съществуват и пълни изречения в заглавията, чиято цел е напълно да информират читателя, затова може да се направи изводът, че в немскоезичната преса информативната функция при заглавията е водеща.
- В заглавията на българската преса, сериозна и булевардна, се откроява по-скоро персуасивната функция, подкрепяна от съдържащия се в заглавията голям брой жаргонна и експресивна лексика.
- В заглавията на българските вестници преобладават елиптичните изречения, чрез които се цели сбито представяне на информацията.

В основния текст на криминална хроника могат да се отличат няколко характерни езикови особености:

1) Наличие на шаблонни изрази, които са свързани с описанието:

- на жертвата
- на извършителя

Тук се включва използването на лични имена, на инициали, на възраст, на произход:

*Извергът с инициали **И.М.** е от село Елешница и има психически отклонения (Телеграф; 27.06.2018, стр.12)*

***Турски гражданин** беше задържан с половин килограм хероин[...] (24 часа; 2.09.2016, стр.6)*

***9-годишен велосипедист** пострада на пътя между [...] (Стандарт; 8.09.2016, стр.6)*

- на престъплението

За престъпление вече ще се смята и съхранението, пренасянето, превозът и укриването на незаконно убит или уловен дивеч. [...] (Телеграф; 03.05.2018, стр.15)

- на източника на информация

По данни на МВР задържаните са трима. (24 часа; 18.09.2016, стр. 6)

- 2) Използване на **специализирана лексика**, но както и при заглавията, доста умерено;
- 3) **Разговорна и жаргонна лексика**, чрез която се описват хора, събития, предмети. Тя се наблюдава в голяма степен в българската преса, която е огледало на съвременна комуникация и в стремежа си да покаже едно криминално деяние като сензация, прекрива понякога границата на морала.
- 4) **Фразеологизмите** не са широко разпространени в тази група текстове, но когато се използват, то е с цел постигане на експресивен изказ, чрез който да се докоснат емоциите на читателите. Фразеологичните изрази дават възможност за широка интерпретация, която зависи от контекста.
- 5) **Модалните думи** са също важна част от лексикалното богатство на криминалната хроника, защото те допринасят за това, доколко представянето на едно криминално деяние или случилото се е сигурно, срв.

*Боят **вероятно** е бил подготвян, защото още преди да се стигне до него, някой нарочно е започнал да снима, а след това видеокадрите се появяват в социалната мрежа. (Стандарт; 19.10.2016, стр.6)*

На синтактично ниво могат да се открият два важни момента:

- 1) Използването на определени глаголни времена, като основно се използват минали времена, поради информацията, която се поднася с този вид текст.

В българските текстове анализът показва използване най-вече на *минало свършено време* и *минало неопределно време*.

В немските текстове се използват и трите минали време (Perfekt, Präteritum, Pl. Perfekt)

- 2) На синтактично ниво може да се направи изводът, че по цел на изказване съобщителните изречения преобладават и в двата типа вестници (сериозни и булевардни). Значителна е употребата на сложните съчинени и сложните съставни изречения.

ГЛАВА ПЕТА ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В тази глава се обобщават резултатите от осъществения анализ, като вниманието се насочва върху два акцента: сходства и различия при отразяване на криминални новини в разгледаните български и немскоезични вестници и потвърждаване или отхвърляне на хипотезите, поставени в уводната част.

За хипотезите, които са отправна точка за изследването, може да се обобщи следното:

Първите две хипотези, свързани с това, че текстовете с криминална тематика се отразяват от различни видове текст (Textsorten), характерни за журналистическия жанр и че те не се отличават значително от останалите медийни текстове, се потвърдиха. В немската преса се използват понятията *Meldung* и *Bericht*, а в българската *хроника* и *разширена информация*. Въпреки

приликите с останалите видове медийни текстове те могат да бъдат разглеждани като отделен вид текст заради спецификата на съдържанието и произтичащите от него предпочитания към определени изрази (вербални и невербални) средства.

Във връзка с използваните езикови средства се установи следното:

Анализът потвърди направената хипотеза, че не езикът на автора има решаваща роля при изграждането на текста, а други фактори влияят върху този процес като например:

- ✓ представяната информация (вид текст, описанието на жертвата или извършителя, мерките срещу престъплението или деянието)
- ✓ медията, която публикува информацията (сериозна или булевардна преса) и най-вече предпочитаната от нея стилистика
- ✓ източникът на информация, чиито езикови формулировки могат да бъдат използвани от редакцията при публикуване на новината

Беше направено предположението, че въз основа на темите се предпочитат определени езикови и визуални средства за изграждането на текста. Това ясно се открие при вида текст *хроника (Meldung über Kriminalität)*, тъй като тези текстове представят сбито информацията и използват шаблонни изрази. Те обикновено съобщават основната информация за определено криминално деяние като инициали на извършителя или жертвата, възраст, произход и кратко описание на случилото се.

При голяма част от вида текст *разширена информация (Berichte über Kriminalität)* читателят може да види и снимков материал, който допълва представената информация или има за цел да насочи вниманието към важен

акцент от събитието. Това често се вижда при новини за катастрофи, арести или пък при последици от битови инциденти.

Хипотези относно езиковото ниво и изказ също бяха направени, които се потвърдиха в рамките на анализа, а именно, че:

- ✓ Може да се установи съществена разлика в стила на немскоезичната качествена преса и булевардна преса, тъй като качествената преса си служи с богат набор от лексикални и синтактични средства. Булевардната преса използва разговорна и жаргонна лексика, прилагателни имена с оценъчен характер, прякори. Освен изброените езикови особености на немската булевардна преса, които предизвикват емоции у читателя, в публикациите се използват и пунктуационни средства (удивителни и въпросителни знаци) с цел подтик към размисъл по определена тема или повод за разведряване и сваляне на напрежението.
- ✓ Анализът на представителите на българската преса показва до голяма степен предпочитания към сходни езикови средства, които размиват границата между качествена и булевардна преса. Доказателство за това е наличието на разговорна лексика (вкл. турцизми и жаргонни думи), лексика с оценъчен характер, съкращения, прякори и т.н. Този факт подсказва нарастващата тенденция към таблоидизиране на българската печатна преса и нейното унифициране, което затруднява открояването на двата вида на българския медиен пазар. Осезаема е езиковата близост до немския булеварден вестник *Билд*.

Хипотезата за наличие на специализирана лексика, експресивна, оценъчна и емоционално заредена лексика също се потвърди. Това бе показано с конкретни примери в работата. Въпреки това трябва да се отбележи, че специализираната лексика е в ограничен обем и е общоразбираема за широкия кръг читатели. Темата криминалност е социална тема, която засяга различни слоеве на обществото, на нея се реагира обикновено емоционално, затова не учудва регистрирането на лексика, която предизвиква емоции и афект у читателя.

Въпреки, че журналистическите текстове с криминална тематика принадлежат към групата на информиращите текстове, за които е характерно обективно и безпристрастно отразяване на събитията, анализът на корпуса показва, че всички шест вестника залагат понякога на интересни, дори загадъчни заглавия, за да привлекат вниманието и да предизвикат емоционална реакция у читателя.

В третата група направени хипотези се акцентира върху използването на вербални и невербални средства и по-скоро върху тяхната симбиоза. Оказа се, че тяхната съвкупност гарантира интендираните функции на текста, изразните средства не се възприемат като отделни единици (например само основен текст, само заглавие или само снимка). Цялостната визия на текста и представянето на информацията допринасят за реализирането на информативната, персуасивната и апелативната функция.

В заключение може да се обобщи, че анализът на текстове представя от една страна съпоставително текстовете с криминална тематика в българската и в немскоезичната преса, а от друга онагледява спецификата на изследваните

вестници. Резултатите показват, че избраният модел за анализ е подходящ, за да може с него да се покаже цялостната специфика на този вид текст.

Резултатите от това изследване са интересни от гледна точка на езиковеда със своите лингвистични и най-вече текстолингвистични аспекти. С идеята за комплексния, многопластов характер на текста те биха могли да послужат на редакциите, на авторите и на читателите за по-добро осмисляне на инструментите за въздействие върху общественото мнение и поведение.

Приносите на настоящото изследване биха могли да се обобщят по следния начин:

- 1) Това е първото съпоставително изследване на публицистични текстове с криминална тематика за немски и български език;
- 2) Въз основа на анализа са изведени особеностите на медийни текстове с криминална тематика в немски език;
- 3) Изведени са особеностите на медийни текстове с криминална тематика на български език;
- 4) Въз основа на емпиричния анализ са съпоставени сериозната и булевардната преса в двете общности;
- 5) Представеният дисертационен труд предоставя база за по-нататъшни изследвания, а резултатите биха могли да намерят приложение в чуждоезиковото обучение на студенти журналисти, както и в курсове по специализиран превод.

Цитирана в автореферата литература

1. Източници на латиница

Bachmann- Stein 2004: Bachmann-Stein, Andrea. Horoskope in der Presse. Ein Modell für holistische Textsortenanalysen und seine Anwendung. Peter Lang Verlag

Baumann 2000: Baumann, Ulrich. Das Verbrechensopfer in Kriminalitätsdarstellungen der Presse : eine empirische Untersuchung der Printmedien, Freiburg i.Br.,2000

Beugrande/Dressler 1981: Beugrande,Robert Alain de/ Dressler, Wolfgang Ulrich.Einführung in die Textlinguistik. Tübingen.

Brinker & Cölfen & Pappert 2014: Brinker, Klaus, Hermann Cölfen, Steffen Pappert: Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden (= Grundlagen der Germanistik, Bd. 29). 8., neu bearb. und erw. Auflage Berlin: Schmidt, 2014

Bucher 1986: Bucher, Hans-Jürgen.Pressekommunikation : Grundstrukturen einer öffentlichen Form der Kommunikation aus linguistischer Sicht Tübingen: Niemeyer, 1986

Burger& / Luginbühl 2014: Burger, Harald, Martin Luginbühl. Mediensprache: eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien, 4.neu bearbeitete und erweiterte Auflage, De Gruyter, 2014

Derwein 1995: Derwein, Christof. Wie wird Kriminalität in der Presse dargestellt, ist die Darstellung wirklichkeitsfremd, und gibt es Entsprechungen im Vorstellungsbild der Bevölkerung? Frankfurt am Main, 1995

Ermert 1979: Ermert, Karl. Briefsorten. Tübingen

Heinemann 2000: Heinemann, Wolfgang. Textsorten. Zur Diskussion um Basisklassen des Kommunizierens. Rückschau und Ausblick.In: Adamzik (Hg.),S. 9-29

Hoffmann 2017: Hoffmann, Michael. Stil und Text.Eine Einführung. Narr Francke Attempto Verlag+Co.KG, Tübingen.

Huber 2012: Huber, Nina. Wirkliche Kriminalität und ihre Darstellung, Kovac Verlag, 2012

Kepplinger 2000: Kepplinger, Hans- Mathias: Die Entwicklung der Kriminalitätsberichterstattung In: Kriminalität in den Medien : 5. Kölner Symposium 27.-29. September 1999 Universität zu Köln, 58-77

Lage-Müller, Katrin von der (1995): Text und Tod. Eine handlungstheoretische Textsortenbeschreibung am Beispiel der Todesanzeigen in der deutschsprachigen Schweiz, Tübingen

Lux 1981: Lux, Friedemann. Text, Situation, Textsorte. Tübingen

Lüger 1995:Lüger, Heinz-Helmut. Pressesprache, 2.neu bearbeitete Auflage, Max Niemeyer Verlag Tübingen, 1995

Lüger/Lenk 2008: Lüger, Heinz-Helmut, Hartmut E.H Lenk (Hrsg.).Kontrastive Medienlinguistik.Ansätze, Ziele, Analysen. In: Kontrastive Medienlinguistik. Verlag Empirische Pädagogik Landau 2008. 11-28

Sandig 1996: Sandig, Barbara. Stilwandel und ganzheitliche Analyse.In: Fix/Lerchner (Hgg.), S.359-394

Schwacke 1983: Schwacke, Bettina. Kriminalitätsdarstellung in der Presse, P. Lang Verlag, 1983

Spasov 2004: Spasov, Orli, The „Serious“ Press, the Tabloid Context, and Qualities of the Public Sphere. In: Spasov Orlin (Hg.): Quality Press in Southeast Europa. Sofia 50-73

2. Източници на кирилица

Даскалова 2002: Даскалова, Добринa. Основни параметри на модалността в криминалната хроника. В: Българска реч. Година VIII/ 2002, Книга 3, 20-25

Иванова 2016: Иванова, Людмила.Lost or found in translation? Оригинали и преводи на текстове в сферата на туризма, Грамма, 2016

Найденoв 1995: Найденoв, Димитър. Пет сюжета за търпимостта / Димитър Найденoв. - Журналистическият стил и език при описания на престъпления в бълг. Медии. - В: Култура. - ISSN 0861-1408. - XXXIX, 12 (24 март 1995), с. 2.

Доклади по темата на дисертацията

- 1) 5.02.2018: Конференция на стипендианти на Университета Юлиус-Максимилианс, Вюрцбург, Германия.

Тема: „За спецификата на заглавията в криминалната хроника“.

- 2) 18.05.2018: Петнадесета научна конференция на нехабилитирани преподаватели и докторанти във Факултета по Класически и нови филологии, СУ „Климент Охридски“.

Тема: „Извършител-жертва в криминалната хроника в немскоезичната преса“

- 3) 8-9.06.2018: Международна конференция "Езици, култури, комуникации" по повод 55 години Филологически факултет във ВТУ

Тема: „Криминалната хроника в българската и немскоезичната преса“

Публикации по темата на дисертацията

Публикувани са следните **статии (2)**:

- „Funktion und Besonderheiten der Textsorte Kriminalbericht in den Printmedien“ (бълг. „Функция и особености на вида текст *криминална новина* в печатните медии“), в „На езика, за езика, чрез езика“, сборник по повод 40 години преподавателска дейност на проф.д-р М. Димитрова, В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2018, т. 1. ISBN 978-619-208-179-9 с. 154-164.
- „Извършител-жертва в криминалната хроника в немскоезичната преса“, сборник от Петнадесета научна конференция на нехабилитирани

преподаватели и докторанти във Факултета по Класически и нови филологии, СУ „Климент Охридски“, 127-137

За печат са подготвени и приети следните **статии (3)**:

- „Zu einigen Besonderheiten der Schlagzeilen von Kriminalberichten“ (бълг. „За някои особености на заглавията на криминалните статии“), в „На изток от слънцето, на запад от луната“, юбилеен сборник по повод 75-годишнината на проф. д-р А. Бучуковска, под печат.
- „Zu einigen typografischen Besonderheiten der Meldungen und Berichte über Kriminalität in der bulgarischen und in der deutschen Presse“. („За някои типографски особености на криминалните статии в българската и немската преса“ В: Език и комуникация 3“, сборник на катедра „Западни езици“, под печат
- „Zur Entwicklung und den Besonderheiten der gegenwärtigen bulgarischen und deutschen Zeitungslandschaft. Die Stellung der Textsorten Meldung und Bericht über Kriminalität in ausgewählten Tageszeitungen“. (За развитието и особеностите на съвременните български и немскоезични печатните медии. Мястото на криминалната хроника в избрани вестници“) В: Език и комуникация 3“, сборник на катедра „Западни езици“, под печат

Други публикации:

- Die Rechtssprache als Fachsprache. Besonderheiten und syntaktische Merkmale / „Юридическият език като специализиран език. Особенности и синтактични свойства“. В "Език и професионална комуникация" 2, 2017, с. 80-87.
- Zur Steigerung der Effizienz, Motivation und Aktivität im Unterricht durch den Einsatz von neuen Medien/ „За повишаването на ефективността,

мотивацията и активността в обичението чрез новите медии“. В: BDV
Magazin. Lehren und Lernen mit digitalen Medien im DAF-Unterricht. април
2017, с. 21-27